

DE DOODSADDER VAN HET BARKLY TABLELAND *ACANTHOPHIS ANTARCTICUS*

Door: Brian F Barnett & Graeme F. Gow. 16 Suspension Str., Ardeer, Victoria, Australië 3022.

Vertaling: Jan van Duinen.

Inhoud: Inleiding - Discussie - Gewoontes - Een persoonlijke kweek (Gow) - Een persoonlijke kweek (Barnett) - Conclusie

* * *

INLEIDING

De doodsadder van het Barkly Tableland was onbekend tot 5 april 1973, toen Gow haar voor het eerst zag in een verzameling in Queensland. Toen hij aan de eigenaar vroeg waar hij het dier precies vandaan had, was het antwoord, dat beide exemplaren door een wegwerker waren verzameld op de Carpentaria Highway in het Northern Territory. Omdat Gow op doorreis was met zijn uitgebreide privé-verzameling, werden de slangen vergeleken met de volwassen en jonge Sydney doodsadder *Acanthophis antarcticus* die hij vervoerde. De Barkly-exemplaren waren elk ongeveer 75 cm lang (beide mannen) en weken duidelijk af in kopvorm, kleur en patroon van de normale *Acanthophis antarcticus*.

Deze soort is een bewoner van de vlaktes met zwarte bodem, die voorkomt van de Barkly Tablelands in het Northern Territory en zich mogelijk uitstrekt naar het zuidoosten in Queensland tot aan Mount Isa en Djarra.

DISCUSSIE

Drie jaren verstreken voordat Gow's veldwerk een eerste exemplaar opleverde, een vrouwtje van een meter lengte, gevonden bij Anthonys Lagoon in het Northern Territory. Ondanks vele veldbezoeken aan het gebied, trof hij verder geen levende exemplaren meer aan, hoewel de aanwezigheid van de soort duidelijk vaststond door de gevonden verkeersslachtoffers.

In 1977-1978, tijdens het jaarlijkse verlof, verrichtte Gow veldwerk in december en februari en verzamelde twee volwassen vrouwen en een jong mannetjesdier. In 1981 was het mannetje uitgegroeid tot 70 cm en werd het volgende jaar in oktober bij elk van de vrouwtjes gezet. In alle gevallen vonden verscheidene goede paringen plaats.

In maart 1982 wierpen de drie vrouwtjes nesten van respectievelijk 19, 19 en 22 jongen. Er werd weer gekweekt in 1983, 1985, 1986, 1988 en 1989 door Gow die de zeer gewilde jongen verdeelde onder Brian Barnett en Barry Searle in Victoria, Joe Bredl en Chris Harvey in South Australia, Neil Charles, Rob Bredl, Terry Adams en John McLoughlin in Queensland en John Weigel en Grant Husband in New South Wales.

De verspreiding door Gow van deze exemplaren had tot gevolg, dat de Barkly Doodsadder zonder twijfel werd beschouwd als de grootste en spectaculairste vorm van *Acanthophis* en zeker als de sterkste in gevangenschap.

De kleur varieert van combinaties van beige, geelbruin, grijs en soms rood aan de bovenkant, jonge exemplaren hebben opvallende zwart afgezette banden, deze zijn duidelijker bij rijpe volwassen

exemplaren en afwisselend bij exemplaren op leeftijd. Mannen bereiken een lengte van bijna een meter en van vrouwen zijn lengtes gemeten van 1,3m en een gewicht tot 1,5 kilo.

GEWOONTES

De Barkly adder bewoont hoofdzakelijk vlaktes met zwarte bodem (maar ook de aangrenzende gebieden met rode bodem) waar zij voornamelijk in diepe spleten in de grond leeft. Haar voedsel bestaat hoofdzakelijk uit hagedissen, kikkers, kleine zoogdieren en grondbewonende vogels. De kleur gaat onmerkbaar over in het kleurpatroon van de grondlaag en als zij uitrust of in hinderlaag ligt, is het haast onmogelijk haar te zien. Haar verwoed te keer gaande staart is een zeer efficiënt lokaas, de geelgepunte staart contrasteert tegen de grond en is voor potentiële prooidieren makkelijk te zien. Het is een nachtdier, dat vooral in warme nachten actief is, vanaf schemer tot in de vroege morgen. Beide auteurs houden hem in gevangenschap op fijn aquariumgrind als substraat en geven een kleine kom water voor het drinken. Gow (die in Darwin woont) houdt de volwassen slangen in houten kooien met een deksel van gaatjesboard en heeft geen kunstmatige verwarming. Gedurende het hele jaar is de temperatuur vrij stabiel 30°C tot 31°C, maar kan gedurende de avond in de wintermaanden naar 17°C zakken.

Barnett (woonachtig in Melbourne) houdt zijn volwassen slangen in kooien van spaanplaat met aan de voorkant glas; de bak kent kunstmatige verwarming (lamp met thermostaat) en hij handhaaft een temperatuur van 28°C tot 30°C van september tot april. De volwassen slangen worden tussen mei en augustus koud gehouden op ongeveer 23°C. De jongen worden door beide auteurs in plastic bakjes gehouden met een van boorgaten voor de ventilatie voorzien opklappend deksel.

Zowel volwassen als jonge dieren moeten apart in een eigen bak worden ondergebracht, want als een exemplaar in hinderlaag ligt en een ander komt onder bereik, dan betaalt zij hiervoor meestal met haar leven doordat zij sterft aan een kopbeet of doordat zij wordt opgegeten, daar deze soort zich schuldig maakt aan kannibalisme. Deze addersoort bestaat uit explosieve eters, en is uiterst gevaarlijk door de snelheid bij het toeslaan die het best is beschreven als 'vlugger dan het oog kan zien'. Gow had eens een Amerikaanse filmploeg die probeerde slow motion-opnames van het toeslaan van de Barkly adder te maken, maar die bleek niet in staat te zijn het gewenste resultaat te bereiken door de ongelooflijke snelheid bij het toeslaan. Potentiële houders van deze soort zijn dus gewaarschuwd.

Gow geeft zijn slangen dode muizen en ratten, af en toe ook eendagskuikens en visfilet. Dit kan ontdooid of vers zijn. Barnett voert alleen verse muizen. Gewoonlijk vindt de paring in oktober plaats en een enkele paring duurt soms wel acht uur. Zwangerschap duurt volgens Gow van 147 tot 161 dagen. Volgens Barnett 142 dagen.

EEN PERSOONLIJKE KWEEK (Gow)

Het mannetje werd om 14.30 uur bij het vrouwtje gezet op 20-10-1991 en binnen vijf minuten had het mannetje een paring tot stand gebracht. De duur van de paring was acht uur en vijf minuten (uit elkaar om 22.05 uur). De anus van het vrouwtje was enorm opgezwollen gedurende enkele uren, wat aangeeft dat ze was bevrucht. Voor de paring woog het vrouwtje iets minder dan een kilo, na 150 dagen werd ze weer gewogen en was toen 1,2 kilo. De zwangerschap duurde 161 dagen en op 29-3-1992 werden 18 jongen geboren. Een was doodgeboren en vier waren veel te klein met gewichten van 1,0 g, 2,5 g, 3,0 g en 3,0 g. Het doodgeboren jong was een vrouwtje van 10,0 g. Alle vier te kleine slangen waren vrouwtjes. Dat betekent, dat de worp bestond uit

Foto 3: Geboorte van *Acanthophis antarcticus*. Birth of *Acanthophis antarcticus*.

Foto: Brian Barnett.

Foto 4: *Acanthophis antarcticus*. Vlak voor het verlaten van het eivlies. Prior to emerging from amniotic sac.

Foto: Brian Barnett.

Foto 1: *Acanthophis antarcticus*. Volwassen vrouwtje. Adult female.
Foto: Brian Barnett

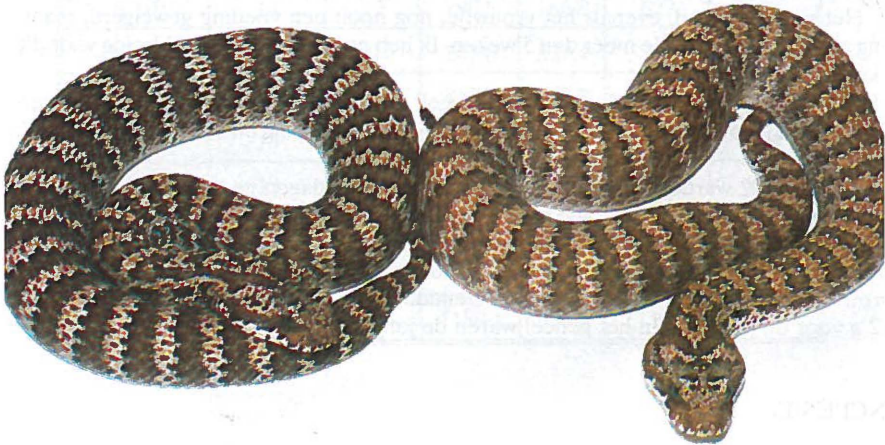

Foto 2: *Acanthophis antarcticus*. 3 maanden oud. Three months old.
Foto: Brian Barnett.

12 vrouwtjes en 6 mannetjes, een verhouding van 2:1. De dertien levende jongen zijn vanaf de geboorte apart gehouden, zijn twee keer verveld (tot aan het begin van juni) en hoewel zij steeds voedsel lokken worden ze wekelijks gevoed met een naakte muis, die, nadat ze in de bek worden gelegd, vrijwillig verder worden doorgeslikt.

EEN PERSOONLIJKE KWEEK (Barnett)

Het paar dat voor deze kweek werd gebruikt bestond uit nakweken van Gow en was geboren in maart 1985, zodat beide dieren zes en half jaar oud waren op het moment van de paring. Er zijn geen pogingen ondernomen eerder met deze dieren te kweken, omdat ik metingen verrichtte aan de groeisnelheid van deze dieren. Een poging in 1990 om met ze te kweken had geen succes. Op 4-5-1991 bracht ik de door een thermostaat geregelde temperatuur van hun kooi van de gebruikelijke 30°C naar beneden tot ongeveer 22°C. Gedurende de dag zal de temperatuur waarschijnlijk een beetje hoger zijn geweest. Op 9-8-1991, na iets meer dan drie maanden afkoeling, bracht ik de temperatuur weer terug op 30°C. Beide slangen zijn niet gevoerd gedurende de koele periode, hoewel uit vorige ervaringen is gebleken, dat ze het wel hadden aangenomen. Van nu af aan hield ik de normale wijze van voeren weer aan met een regelmaat van drie keer per maand. Eén voeding bestaat gewoonlijk uit twee grote muizen.

Op 11-10-1991 zette ik het mannetje bij het vrouwtje, dat die dag net verveld was. Het mannetje toonde geen interesse. Zo als mijn gewoonte is, worden ze nooit 's nachts bij elkaar gelaten en na ongeveer zes uren deed ik het mannetje weer in zijn eigen kooi.

Op 21-10-1991 tien dagen na de vorige keer, plaatste ik het mannetje weer bij het vrouwtje in de kooi. Copulatie volgde binnen een half uur en duurde ongeveer vier uren. Hoewel niet gepland en zonder voorafgaand overleg of bedoeling, vonden de paringen bij Gow en bij Barnett één dag na elkaar plaats. Iets wat pas opviel, toen we dit verslag maakten.

Beide kweekdieren zijn erg groot, vooral het vrouwtje en hoewel ze voor de paring niet gemeten of gewogen was, heeft het vrouwtje een lengte van meer dan 1,1 meter en normaal een gewicht van 1,3 kg. Het kleinere mannetje is iets meer dan een meter lang en weegt ongeveer 1 kg. Het mannetje had, evenals het vrouwtje, nog nooit een voeding geweigerd, maar na de paring at hij niet gedurende meer dan 5 weken. Ik heb nog steeds geen verklaring voor dit ongebruikelijke voorval.

Het vrouwtje at gewoon door tot in de week dat ze de jongen kreeg. De enige vervelling van haar vond plaats op 2-1-1992. Dat was 73 dagen na de paring en 69 dagen voor de geboorte van de jongen.

Op 11-3-1992 werden er zestien jongen geboren, 142 dagen na de paring. Eén werd dood geboren en één was sterk vergroeid en overleefde de eerste dag niet. Veertien waren gezonde exemplaren. Net als bij Gow had ik een verhouding van ongeveer 2:1 tussen vrouwen en mannen, de dode exemplaren mee gerekend waren er 10 vrouwen en 6 mannen. Net als bij Gow waren de vrouwen iets zwaarder dan de mannen. Gemiddeld 11,56 g voor de vrouwen vergeleken met 11,12 g voor de mannen. In het geheel waren de jongen van Gow iets zwaarder dan de mijne.

CONCLUSIE

De Barkly doodsadder verdient samen met de noordelijke doodsadder het predicaat van de grootste *Acanthophis*. Beide zijn voor het grootste gedeelte veroordeeld tot de zwarte-bodemgebieden. De reuzenvorm van *Acanthophis prealongus*? is tot nog toe alleen nog maar gevonden op vlaktes met zwarte bodem (Gow & Barnett). De Barkly doodsadder werd op één hoop gegooid met *Acanthophis antarcticus*, totdat Gow's werk van de verschillen in de morfologische eigenschappen

klaar was, maar dit leverde niets op. Hierdoor gefrustreerd maakte hij de wetenschap erop attent door verscheidene exemplaren te zenden aan Mengden (A.N.U.) voor chromosoomonderzoek. Mengden publiceerde de resultaten in zijn proefschrift waarin hij tot de conclusie komt, dat de chromosomen van de Barkly doodsadder verschillen van die van *Acanthophis antarcticus*. In 1985 beschrijven Wells/Wellington in hun Australian Journal of Herpetology (Supp. series 1, blz. 43), het als een nieuwe soort met de naam *Acanthophis hawkei* naar de toenmalige minister president Bob Hawke. Hoe het ook zei, meningsverschillen over taxonomie en politiek terzijde, je hebt nooit een spectaculaire, goed houdbare en interessante doodsadder gehouden, voordat je een 'Barkly' hebt gehad.

Dit artikel is eerder verschenen in Monitor, Bulletin of the Victorian Herpetological Society, Vol. 4, No. 1, 1992.

periode (maanden)	aantal voedingen		lichaams- gewicht (gr)		totale lichaamslengte (mm)	
	♀ #1	♂ #1	♀ #1	♂ #1	♀ #1	♂ #1
geboorte	-	-	9.3	7.99	240	251
0-2	14	14	15.8	13.7	282	274
2-4	13	16	26.5	25.3	339	344
4-6	7	7	52.7	52.3	404	416
6-8	10	10	95.3	91.8	519	517
8-10	14	12	180.5	166.8	627	609
10-12	11	9	267.8	237.4	723	671
12-16	16	15	450.0	408.7	831	769
16-20	15	11	664.4	491.2	908	844
20-24	13	12	805.3	658.2	989	922
24-28	14	10	979.1	748.2	1040	963
28-32	13	12	-	-	-	-
32-37	9	8	1180.1	891.5	1103	1031